

незаконною, усі докази, які були отримані під час слідчої дії, цією постановою визнаються недопустимими.

На постанову слідчого судді може бути внесено апеляцію прокурором, слідчим, скаржником».

Література

1. Матеріали судової практики Верховного суду Української ССР // Інформаційний бюлетень. — 1983. — № 47.
2. Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 грудня 1992 р. // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. — Х., 2003. — П. 30.
3. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. — К.: А.С.К., 2002.
4. Малиаренко В. Т. Про недоторканість житла та іншого володіння особи як засаду кримінального судочинства // Право України. — 2004. — № 7.
5. Шило О., Капліпа О. Обшук житла чи іншого володіння особи: проблеми правової регламентації // Вісник Академії правових наук України. — 2005. — № 2.
6. Врублевський О. Диференціація повноважень суду та прокуратури при розгляді клопотань про провадження слідчих дій у житлі чи іншому володінні особи // Підприємство, господарство та право. — 2002. — № 5.
7. Аббакумов В., Трофименко В. Особливості контролю за дотриманням прав і свобод людини при проведенні слідчих дій у житлі чи іншому володінні особи // Прокуратура. Людина. Держава. — 2005. — № 8.
8. Кальницький В. Обоснованность производства следственных действий как предмет судебной оценки // Российская юстиция. — 2003. — № 2.
9. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / Под ред. В. И. Радченко. — М.: Юстициформ, 2004.
10. Семенов В. А. Судебный контроль при производстве следственных действий // Российский судья. — 2005. — № 12.
11. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / Под ред. А. Я. Сухарева. — М.: Норма, 2002.
12. Кальницький В. Сакціонірованіє і перевірка судом законності слідствених дійствий в ході досудебного виробства неафективні // Уголовное право. — 2004. — № 1.

УДК 346.543

І. М. Стройнова

ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Аналізуються питання вибору іноземним інвестором правового режиму іноземного інвестування. Пропонуються умови створення найбільш сприятливого правового режиму іноземного інвестування на основі закордонного досвіду. Тема статті носить практичний характер і входить у коло комплексної цільової теми «Міжнародно-правові засоби забезпечення суверенітету України і його міжнародного співробітництва», яка розробляється Одеською національною юридичною академією.

Правовий режим іноземних інвестицій визначено ст. 394 Господарського кодексу України, відповідно до якої на території України щодо іноземних інве-

стицій встановлюється національний режим інвестиційної діяльності, за винятками, передбаченими законами і чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Відносини щодо оподаткування іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями регулюються податковим законодавством України. У державних програмах залучення іноземних інвестицій у пріоритетні галузі економіки та соціальну сферу може бути передбачене встановлення додаткових пільг для суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у цих сферах. Законом може бути обмежена або заборонена діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями в окремих галузях народного господарства або в межах окремих територій України, виходячи з інтересів національної безпеки України. Питання правового режиму іноземних інвестицій є досить актуальним як на практиці, так і в теорії. Слово «режим» (франц. — управління) означає сукупність засобів, заходів, норм, які використовуються для досягнення певної мети.

Вагомий внесок у теорію і методологію цивільно-правових проблем регулювання іноземних інвестицій в Україні зробили В. М. Коссак і А. В. Омельченко. Різні аспекти правового регулювання іноземних інвестицій аналізувалися в роботах І. О. Бланка, В. С. Литкевича, А. А. Пересади, О. Р. Кибенко, Н. Вознесенської, Л. Крупи, В. Стойка.

У статті доведено поширеність національного правового режиму, комбінування принципу свободи інвестування з можливим одержанням дозволу для іноземних інвестицій і необхідність надати можливість вибору режиму іноземному інвестору.

Під правовим режимом слід розуміти особливий порядок регулювання, який полягає у застосуванні певної сукупності правових засобів, які створюють своєрідне поєднання вельнь, дозволів і заборон і встановлюють особливу спрямованість правового регулювання, що реалізується через специфіку елементів механізму регулювання зазначених відносин [3, 11]. Правове регулювання іноземних інвестицій здійснюється національним законодавством, на яке впливає міжнародне право. Норми національного права встановлюють правовий режим іноземних інвестицій — національний, пільговий чи обмежувальний. Вибір конкретних правових засобів для регулювання іноземних інвестицій залежить від конкретних соціально-економічних умов.

Модель з національним режимом характерна для індустріально розвинених країн. Застосування національного режиму дає ефект тільки в економічно і політично стабільних країнах. І саме це послужило підставою для твердження, що в умовах структурної перебудови економіки національний режим залучення іноземних інвестицій рівнозначний несприятливому інвестиційному клімату. Тому, на думку Н. Резнікової, необхідна не «зрівнялівка», а система спеціальних заходів щодо стимулювання та захисту іноземних інвестицій [1, 163].

Преференційний (пільговий) режим для іноземних інвестицій переважає в країнах, що розвиваються. Преференційний режим сам по собі не може компенсувати несприятливого інвестиційного клімату, зумовленого внутрішньою

нестабільністю. Застосування пільг поряд зі стабільними правовими гарантіями має бути спрямоване насамперед на скорочення ризику втрати капіталу [4, 19].

За загальним уявленням спеціальний режим — це особливий порядок правового регулювання певних суспільних відносин, який встановлюється відносно конкретного кола суб'єктів або сфери їх діяльності і відрізняється від національного режиму або пільговою, або обмежувальною спрямованістю регулювання, зумовленою публічними інтересами, проявляючись в усіх елементах його механізму, зокрема через гарантії, пільги, форми державної підтримки, обмеження, заборони та додаткові підстави юридичної відповідальності [3, 11].

Одним з елементів спеціального правового режиму, як випливає з визначення, є пільги, які в теорії права розглядаються як форма прояву правових стимулів поряд із суб'єктивними правами, законними інтересами та заохоченням та як правомірне полегшення суб'єкту, що дозволяє йому більш повне задоволення своїх інтересів. Пільги виражаються як у наданні додаткових, особистих прав, так і у звільненні від виконання певних обов'язків або їх частини.

Держава підтримує переважно стратегічні, висококонкурентні на ринку та соціально значущі для держави і суспільства виробництва, цілеспрямовано здійснюючи інвестиційну політику. Форми державної підтримки можуть бути різноманітними залежно від складу економічної кон'юнктури, сектора ринкової економіки, завдань розвитку економіки, у тому числі її структурної перебудови. Головним же є те, що держава зі своїми матеріально-технічними та фінансовими ресурсами, вступаючи в правовідносини з реципієнтами, стимулює за допомогою такої підтримки розвиток процесів, які вважаються пріоритетними.

Таким чином, головною особливістю спеціального режиму є встановлення певних умов господарювання, що відрізняються від загального режиму господарської діяльності на певній території (наприклад, на території спеціальних (вільних) економічних зон) або в певній галузі економіки.

Спеціальний режим визначається низкою нормативно-правових актів, які регулюють особливості здійснення господарських операцій в умовах діючого режиму. Формування правового режиму для іноземних інвестицій у світовій практиці свідчить про тенденцію до уніфікації умов поділу інвесторів на національних та іноземних. Суть цієї тенденції полягає в недискримінаційному підході до іноземних інвесторів, що охоплює не лише рівень оподаткування, а й доступ до централізованого постачання, пільгового кредитування, валютного ринку. Не викликає сумніву думка В. М. Коссака про те, що найоптимальнішим варіантом є регулювання вітчизняних та іноземних інвестицій на однакових засадах. Але це можливо в разі досягнення країною певного розвитку продуктивних сил. І, навпаки, для досягнення такого рівня, залучення передових технологій і коштів для їх упровадження на певному етапі доцільно надавати іноземним інвестиціям пільговий режим. Проте допуск іноземних інвестицій в національну економіку може мати і несприятливі наслідки. У міжнародній практиці вже були випадки, коли транснаціональні

корпорації (ТНК), які є економічно потужнішими, ніж вітчизняні інвестори, здійснювали значні інвестиції, що негативно впливало на економічний або політичний розвиток цих країн [4, 20].

Поширення національного режиму на іноземні інвестиції в Україні слід підкріпити стимулюванням припливу ресурсів з-за кордону в окремі регіони країни через ширше залучення іноземних інвесторів у процес приватизації і стабілізації правового поля діяльності інвесторів [5, 5].

Сприятливими умовами для залучення іноземних інвестицій є: політична та економічна стабільність; наявність стабільного національного законодавства про іноземні інвестиції тощо.

Перешкодами для залучення іноземних інвестицій є: часті зміни інвестиційного законодавства; несприятливе для іноземних інвесторів податкове законодавство; відсутність вільноконвертованої національної валюти; недосконалість банківської системи; відсутність або неповна інформація щодо найбільш вигідних місць вкладення капіталу [1, 164].

Чинне законодавство України про іноземні інвестиції комбінує принцип свободи інвестування з можливим одержанням дозволу. Такий висновок базується на тому, що здійснення певних видів іноземних інвестицій може бути обмежене відповідно до чинного законодавства. Зокрема, ст. 7 Закону України «Про режим іноземного інвестування» встановлює національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності для іноземних інвесторів, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами. Це створює основу для прийняття таких законодавчих актів, які встановлюватимуть винятки з принципу свободи іноземного інвестування. Так, Законом України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» [6] в Україні забороняється створення телерадіоорганізацій іноземними фізичними та юридичними особами та особами без громадянства, а також створення і діяльність тих організацій з іноземними інвестиціями, у статутному фонді яких більше 30% іноземних інвестицій. Відповідно до ст. 13 цього Закону іноземне інвестування телерадіоорганізацій України здійснюється під контролем та за згодою Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. Такі обмеження містяться і в деяких інших галузях та сферах діяльності.

На мою думку, слід дати можливість обирати іноземному інвестору режим інвестування. І тільки в цьому випадку буде реалізовано принцип свободи іноземного інвестування.

Бельгія розцінюється іноземними інвесторами як країна зі сприятливим режимом. Увіз капіталу в Бельгію не обмежується і здійснюється за генеральною ліцензією з дотриманням правил валютного контролю. Бельгійсько-люксембурзький інститут валютного контролю, створений у 1964 р., гарантує репатріацію капіталу і вивіз прибутків по вільному чи офіційному курсу. На іноземних інвесторів поширюється національний режим. Іноземні компанії користаються допомогою і сприянням держави при інвестуванні капіталу в економічно відсталі райони, де особливо велике безробіття. Допомога держави

виражається у фінансових субсидіях, кредитних чи податкових пільгах (часткове чи повне звільнення від податків на визначений період) [2, 15].

Нідерландський уряд установив для іноземного капіталу дуже сприятливий режим. Для придбання частки участі в голландській компанії чи створення власного підприємства іноземцям необхідно одержати дозвіл міністерства економіки Нідерландів і Нідерландського банку. Цей банк видає генеральну ліцензію. Обмежень на репатріацію капіталу чи переказ прибутків немає. Іноземна компанія може вільно придбавати нерухомість. Немає ніяких обмежень для іноземців до заняття керівних посад у створюваних компаніях.

Нерідкі випадки, коли голландський уряд надає іноземним фірмам додаткові пільги, більші, ніж в інших країнах ЄС. Існують і пільги на муніципальному рівні. По пільгових тарифах вони забезпечуються електроенергією і т. д. З 1969 р. іноземні компанії одержали можливість необмежено використовувати місцеві фінансові засоби. Високий рівень розвитку банківської системи, стійкість ринку позичкового капіталу, до якого дуже активно прибігають іноземні компанії, більш вигідне, ніж в інших країнах, податкове законодавство створюють сприятливий клімат для іноземних інвестицій. У 1980 р. у цій країні прийнятий Закон про зовнішні фінансові відносини. Нерезиденти можуть вільно купувати в Нідерландах нерухомість, як для особистого користування, так і для розміщення капіталу.

Вивчення закордонного досвіду правового регулювання іноземних інвестицій дозволяє побачити недоліки українського інвестиційного законодавства, у даний час нездатного повною мірою забезпечити ефективний захист інтересів як іноземних інвесторів, так і вітчизняних підприємців.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що розвиток законодавства, що регулює іноземні інвестиції в капіталістичних державах Європи, свідчить про загальну тенденцію, спрямовану на залучення іноземного капіталу. Однак ці держави прагнуть не допустити його надмірного впливу, а тим більше контролю над якою-небудь галуззю економіки. Відповідно до принципу вільного підприємництва (у Великобританії, ФРН, Бельгії, Швейцарії) у більшості країн не передбачається яких-небудь обмежень у відношенні до іноземців, що бажають займатися господарською діяльністю [2, 15].

Література

1. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Чернадчук Т. О. Основи інвестиційного права України: Павч. посіб. / За заг. ред. В. Д. Чернадчука. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Суми: Університет. кн.; К.: Книгиця Ольга, 2005.
2. Возвещенская И. П. Россия и мировой опыт (сравнительно-правовой комментарий). — М.: Контракт, Инфра-М, 2002.
3. Крупа Л. К вопросу о юридическом содержании понятий «специальный правовой режим» // Підприємництво, господарство і право. — 2001. — № 2.
4. Коссак В. М. Правові засади іноземного інвестування в Україні. — Л.: Центр Європи, 1999.
5. Стойка В. Правовые проблемы защиты прав инвесторов // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 3.
6. Урядовий кур'єр. — 1996. — 22 лют.